

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

CE LEGE APLICĂM FILIAȚIEI COPILULUI DIN CĂSĂTORIE CONFORM DISPOZIȚIILOR ART. 2603 C. CIV. ROMÂN?

Prof. univ. dr. Nadia-Cerasela ANIȚEI
Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract

Book VII entitled *Provisions of Private International Law in the Civil Code* (art. 2557-2663) deals with chapter II „Family” (art. 2585-2612) dedicating to section II „Filiation” (art. 2603-2606) which regulates in subsection I „Affiliation of the child from marriage” (art. 2603-2604).

In this study we aimed to present and analyze art. 2603 with the marginal name: „Applicable law” which stipulates: „The filiation of the child from the marriage is established according to the law which, at the date of birth, governs the general effects of the marriage of his parents. (paragraph 1) If, before the birth of the child, the parents' marriage has ended or been dissolved, the law shall apply which, at the date of termination or dissolution, governed its effects. (paragraph 2) The law shown also applies to the denial of the paternity of the child born out of wedlock, as well as to the acquisition of the name by the child” (paragraph 3).

The article will answer the question: How do we interpret the provisions of art. 2603 C. civ. with the marginal name „Applicable law”?

Keywords: *Romanian Civil Code; child; parents; marriage; the law applicable to the filiation of the child in marriage, the law governing the denial of paternity of the child born in marriage; the law governing the acquisition of the child's name.*

1. Precizări prealabile

Cartea a VII-a intitulată „Dispoziții de drept internațional privat din Codul civil (art. 2557-2663 C. civ.) denumește capitolul II „Familia” (art. 2585-2612 C. civ.) care este structurat într-un număr de 4 secțiuni care la rândul lor sunt împărțite în subsecțiuni.

Secțiunea II „Filiația” (art. 2603-2606 C. civ.) reglementează în subsecțiunea I „Filiația copilului din căsătorie” (art. 2603-2604 C. civ.).

Art. 2603 cu denumirea marginala: „**Legea aplicabilă**” prevede: „Filiația copilului din căsătorie se stabilește potrivit legii care, la data când s-a născut, cârmuiește

efectele generale ale căsătoriei părinților săi. (alin. 1) Dacă, înainte de nașterea copilului, căsătoria părinților a încetat sau a fost desfăcută, se aplică legea care, la data încetării sau desfacerii, îi cărmuiea efectele. (alin. 2) Legea arătată se aplică, de asemenea, tăgăduirii paternității copilului născut din căsătorie, precum și dobândirii numelui de către copil” (alin. 3).

Art. 2604 cu denumirea marginala **„Legitimarea copilului”** care prevede: *„În cazul în care părinții sunt în drept să procedeze la legitimarea prin căsătorie subsecventă a copilului născut anterior, condițiile cerute în acest scop sunt cele prevăzute de legea care se aplică efectelor generale ale căsătoriei”.*

Denumirile marginale ale articolelor ce compun Subsecțiunea II „Efectele căsătoriei” (art. 2589-2596 C. civ.) sunt:

- Art. 2589 C. civ. cu denumirea marginală **„Legea aplicabilă efectelor generale ale căsătoriei”;**
- Art. 2590 C. civ. cu denumirea marginală **„Legea aplicabilă regimului matrimonial”;**
- Art. 2591 C. civ. cu denumirea marginală **„Convenția de alegere a legii aplicabile regimului matrimonial”**
- Art. 2592 C. civ. cu denumirea marginală **„Determinarea obiectivă a legii aplicabile regimului matrimonial”**
- Art. 2593 C. civ. cu denumirea marginală **„Domeniul legii aplicabile regimului matrimonial”;**
- Art. 2594 C. civ. cu denumirea marginală **„Legea aplicabilă condițiilor de formă ale convenției matrimoniale;**
- Art. 2595 C. civ. cu denumirea marginală **„Ocrotirea terților”;**
- Art. 2596 C. civ. cu denumirea marginală **„Schimbarea reședinței obișnuite sau a cetățeniei”.**

Analizând din punct de vedere literar dar și gramatical denumirea marginală a articolelor ce compun, Subsecțiunea II „Efectele căsătoriei”, (art. 2589-2596 C. civ.) observăm că, doar art. 2589 C. civ. poartă denumirea marginală de **„Legea aplicabilă efectelor generale ale căsătoriei”** ceea ce ne duce cu gândul, la ideea ca legiuitorul român în dispozițiile art. 2603-2604 C. civ. din ultima parte, stipulând: *„... de legea care se aplică efectelor generale ale căsătoriei” fără a enumera articolele sau articolul la care face trimitere se referă la singurul articol care poartă denumirea marginală de „Legea aplicabilă efectelor generale ale căsătoriei” și anume art. 2589 C. civ. care se aplica prin analogie și dispozițiilor prevăzute de art. 2603-2604 C. civ.¹*

¹ N-C., Aniței, *Legea aplicabilă legitimării copilului născut anterior căsătoriei conform art. 2604 C. civ. român / The law applicable to the legitimation of the child born before the marriage according to art 2604 Romanian Civil Code presented at International Scientific Conference „EXPLORATION, EDUCATION AND PROGRESS IN THE THIRD MILLENNIUM”*, Galați, Romania, May 7th -8th, 2020.

Studiind dispozițiile art. 2589 C. civ., alin. (1)-(3) observăm că doar alin. (1) se poate aplica prin analogie dispozițiilor art. 2604 C. civ.

2. Cum interpretăm dispozițiile art. 2603 C. civ. cu denumirea marginală „Legea aplicabilă”?

1. Determinarea legii aplicabile filiației copilului din căsătorie

Dispozițiile privind determinarea legii aplicabile filiației copilului din căsătorie sunt cuprinse în art. 2.603-2.604 C. civ.²

Conform dispozițiilor art. 2.603 alin. (1) C. civ. – filiația copilului din căsătorie se stabilește potrivit legii care, la data când s-a născut, cărmuiește efectele generale ale căsătoriei părinților săi.

Studiind dispozițiile art. 2589 alin. (1) C. civ. și aplicându-le prin analogie art. 2603 alin. (1) C. civ. observăm că *filiația copilului din căsătorie la data când s-a născut este cărmuită de una dintre următoarele legi cu respectarea următoarei ordine, fără a se putea deroga:*

1. *legea reședinței obișnuite comune a soților, iar în lipsă,*
2. *legea cetățeniei comune a soților, iar în lipsa,*
3. *legea statului pe teritoriul căruia căsătoria a fost celebrată.*

Studiind dispozițiile art. 2589 alin. (1) C. civ. și aplicându-le prin analogie art. 2603 alin. (1) C. civ. observăm că *filiația copilului din căsătorie la data când s-a născut este cărmuită de una dintre următoarele legi cu respectarea următoarei ordine, fără a se putea deroga:*

1. *Legea reședinței obișnuite comune a soților* se aplică în următoarele cazuri:

- a. soții au cetățenie comuna (spre exemplu doi soți cetățeni francezi);
- b. soții au cetățenii diferite (spre exemplu un soț cetățean român și un soț cetățean francez);
- c. soții sunt apatrizi.

2. *Legea cetățeniei comune a soților* se aplică doar în cazul în care soții nu au reședință obișnuită (spre exemplu unul dintre soți are reședința în România și celălalt soț are reședința în Spania) dar obligatoriu au aceeași cetățenie (spre exemplu: ambii soți spanioli).

3. *Legea statului pe teritoriul căruia căsătoria a fost celebrată* se aplică în următoarele cazuri:

- a. soții au reședințe diferite (un soț cu reședința în Italia și celălalt soț cu reședința Italia);
- b. soții au cetățenii diferite (un soț de cetățenie română și celălalt soț de cetățenie italiană);
- c. soții sunt apatrizi.

² Codul civil preia, cu mici modificări, dispozițiile anterioare, cuprinse în Legea nr. 105/1992 (art. 25-27).

Prin precizarea că se aplică legea efectelor generale ale căsătoriei părinților de la „data când s-a născut (copilul)”, se soluționează conflictul mobil de legi, dându-se prioritate legii vechi³.

Potrivit art. 2.603 alin. (2) C. civ., dacă înainte de nașterea copilului (deci pentru un copil conceput și nenăscut – n.n.) căsătoria părinților a încetat (fie prin moartea soților, fie prin moartea unuia dintre soți n.n.) sau a fost desfăcută (prin divorț – n.n.) filiația copilului (considerat din căsătorie n.n.), este guvernată legea care, la data încetării sau desfacerii, cârmuia efectele căsătoriei părinților săi, la data încetării sau desfacerii căsătoriei.

Prin reglementarea de la alin. (2) a art. 2603 C. civ. se soluționează un posibil conflict mobil de legi în materie.

În concluzie, dispozițiile din art. 2603 alin. (1) și alin. (2) se soluționează și conflictele mobile de legi ce pot apărea în legătură cu legea ce urmează a reglementa filiația copilului din căsătorie, în sensul că:

– în alin. (1) – se precizează că este aplicabilă legea efectelor generale ale căsătoriei „la data când s-a născut copilul”, dându-se astfel prioritate legii vechi, dar în cazul ulterior legea efectelor generale ale căsătoriei se poate schimba;

– în alin. (2) – se precizează că dacă înainte de nașterea copilului (deci pentru un copil conceput și nenăscut n.n.) căsătoria părinților a încetat (fie prin moartea soților, fie prin moartea unuia dintre soți n.n.) sau a fost desfăcută (prin divorț n.n.) filiația copilului (considerat din căsătorie n.n.), este guvernată legea care, la data încetării sau desfacerii căsătoriei guvernează efectele generale ale căsătoriei⁴.

Studiind alin. (3) al art. 2603 C. civ. putem interpreta în două sensuri dispozițiile sale: fie se referă la „legea arătată” în alin. (2) al art. 2603 C. civ.; fie la „legea arătată în alin. (1) și alin. (2) ale art. 2603 C. civ. în funcție de situația avută în vedere.

Tindem să credem, că „legea arătată” are în vedere următoarele situații:

1. tăgăda paternității copilului din căsătorie se stabilește conform legii care, la data când s-a născut, cârmuiește efectele generale ale căsătoriei părinților săi, respectiv potrivit dispozițiilor art. 2589 alin. (1) C. civ. (am prezentat la punctul anterior posibilitățile);

2. dobândirea numelui de către copilul din căsătorie se stabilește potrivit legii care, la data când s-a născut, cârmuiește efectele generale ale căsătoriei părinților săi, respectiv potrivit dispozițiilor art. 2589 alin. (1) C. civ. (am prezentat la punctul anterior posibilitățile);

3. tăgăda paternității copilului din căsătorie dacă *căsătoria părinților a încetat sau a fost desfăcută, înainte de nașterea copilului, este guvernată de legea care, la data încetării sau desfacerii, îi cârmuia efectele generale ale căsătoriei părinților săi, respectiv*

³ D.-A., Sitaru, *Drept internațional privat. Partea generală. Partea specială. Normele conflictuale în diferite ramuri și instituții ale dreptului internațional privat*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 224.

⁴ *Ibidem*; N. Diaconu, *Drept internațional privat*, Ed. Fundația „România Mare”, București, 2019, p. 186.

potrivit dispozițiilor art. 2589 alin. (1) C. civ.; (am prezentat la punctul anterior posibilitățile);

4. dobândirea numelui de către copilul din căsătorie dacă *căsătoria părinților a încetat sau a fost desfăcută, înainte de nașterea copilului, este guvernată de legea care, la data încetării sau desfacerii, îi cârmuie efectele* generale ale căsătoriei părinților săi, respectiv potrivit dispozițiilor art. 2589 alin. (1) C. civ.; (am prezentat la punctul anterior posibilitățile).

2. Domeniul de aplicare a legii care reglementează filiația din căsătorie⁵

Domeniul legii aplicabile filiației copilului din căsătorie rezultă din prevederile art. 2603 C. civ.

Deci, conform art. 2603 C. civ. legea aplicabilă filiației copilului din căsătorie reglementează următoarele aspecte:

1. *stabilirea filiației față de mama;*
2. *stabilirea filiației față de tată;*
3. *tăgada paternității;*
4. *efectele filiației.*

1. Stabilirea filiației

1. *Stabilirea filiației față de mamă* are în vedere următoarele aspecte: modalitățile și condițiile de stabilire a filiației față de mama (inclusiv de recunoaștere), de contestare a maternității etc.;

2. *Stabilirea filiației față de tată* are în vedere următoarele aspecte: modalitățile și condițiile de stabilire a paternității (inclusiv prin recunoaștere), prezumția de paternitate, timpul legal al concepțiunii copilului, etc.

În situația în care filiația implică întocmirea unui înscris (spre exemplu: recunoașterea de paternitate), forma exterioară a înscrisului este supusă legii aplicabile condițiilor de formă ale unui act juridic potrivit dispozițiilor art. 2639 C. civ..

3. *Tăgada paternității copilului din căsătorie* este reglementată de legea care guvernează filiația (art. 2603 C. civ. alin. (3)).

În acele cauze în care stabilirea sau contestarea (tăgada paternității) filiației implică intervenția instanței de judecată, în domeniul legii filiației intră și:

- determinarea sferei persoanelor care pot introduce acțiunea de stare civilă (calitatea procesuală);
- prescripția extinctivă a dreptului la acțiune⁶.

⁵ D.-A., Sitaru, *op. cit.*, pp. 224-225; N. Diaconu, *op. cit.*, pp. 186-187; I. Nistor, O. Căpățînă, *Chronique de jurisprudence roumaine*, în Clunet nr. 2/1968, pp. 417-419; O. Căpățînă, *Soluționarea conflictelor de legi, în I.C.J., Raporturile juridice dintre părinți și copii*, Ed. Academiei, București, 1985, pp. 202-205.

⁶ „A se vedea, pentru soluția tradițională din dreptul roman, în sensul că prescripția extinctivă în acțiunile referitoare la stabilirea sau tăgăduirea filiației sunt cârmuite de legea care se aplică pe fond raporturilor juridice dintre părinți și copii, iar nu de legea procesuală a instanței sesizate”. O. Căpățînă, D. Ianculescu, *Examen teoretic de practică judiciară privind raporturile cu elemente de extraneitate dintre părinți și copii*, în S.C.J. nr. 4/1984, p. 345, *apud* D.-A., Sitaru, *op. cit.*, pp. 224-225, nota de subsol 2.

Precizăm că, aspectele de procedură (*ordinatoria litis*) sunt supuse legii forului.

În ceea ce privește probele în procesele de filiație, se impun următoarele precizări:

- a. admisibilitatea probelor (posibilitatea de a utiliza anumite mijloace de probă), sarcina, obiectul și puterea doveditoare a probei sunt supuse legii filiației;
- b. administrarea probelor este guvernată de legea forului (*lex fori*), conform art. 1090 alin. (5) C. pr. civ.

Legea locului unde s-a întocmit actul (înscrisul) invocata conform art. 1090 alin. (4) C. pr. civ. este cea care reglementează proba filiației (ca element de stare civilă) și puterea doveditoare a actului de stare civilă (în sensul de înscris *instrumentum*).

Efectele filiației au în vedere:

- *dobândirea numelui de către copil este reglementată în* alin. (3) al art. 2603 C. civ. care prevede că se aplică legea care guvernează filiația. Observăm ca acest aliniat consacră excepția de la art. 2576 C. civ. care reglementează legea aplicabilă numelui persoanei;

- **Raporturile (personale și patrimoniale) dintre părinți și copil**, inclusiv obligația părinților de întreținere a copilului, de a-l educa și de a-i administra bunurile. Precizăm că în privința obligației de întreținere dintre părinți și copiii din căsătorie se aplică dispozițiile art. 2612 C. civ. care dispune că „*Legea aplicabilă obligației de întreținere se determină potrivit reglementărilor dreptului U.E.*”